

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt XI. Christus in productione sua, lapis de monte sine manibus, ad conterendam statuam, iniquitatis imaginem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

CAPVT XI.

Christus in productione sua, lapis de monte sine manibus, ad conuerendam statuam, iniquitatis imaginem.

404. De Christi productione, & effectibus in bonum nostrum, prænuñciasse Daniele sub typo lapidis de monte præcisi absque manibus, & comminuentis statuam in quam incidit, certa est sententia grauissimorum Patrum, quibus perpauci refragati sunt, referentes abscissionem lapidis ad secundum Christi aduentum, sed minus probabiliter, ut ex dicendis liquet. Ut autem in confirmanda communi sententia, perspicue & ordinatè procedamus, tria primùm nobis consideranda sunt, ad Christi productionem spectantia: nimirum de quo monte hic agatur, quis sit lapis ex eo abscissus, ac demum quomodo sine manibus. Quibus expositis, subiiciemus de effectu lapidis abscissi cadentis in statuam, eamque comminuentis.

Varie expositiones montis, de quo lapis apud Danielem, abscissus est.

Montem de quo lapis abscissus est, impurissimus Hæreticus Vigilantius, dixit esse Diabolum. Audi S. Hieronymum epist. 75. quæ est ad ipsum Vigilantium. [Ego reor, & nomen tibi *natærioparum*, impositum: Nam tota mente dormitas, & profundissimo non tam somno stertis, quàm Lethargo. Inter cæteras quippe blasphemias quas ore facilego protulisti, ausus es dicere, montem, de quo abscissus est à Daniele lapis sine manibus, esse Diabolum, & lapidem Christum: qui quia assumpsit corpus ex Adam, qui Diabolo ante per vitia cohererat, natus esset de Virgine: ut à monte hoc est, à Diabolo hominem separaret. O præcedendam linguam, ac per partes, & frustra lacerandam! Quisquamne Christianus Deum patrem omnipotentem in personam Diaboli interpretatur, & tanto piaculo totius orbis aures maculat? Si interpretationem tuam, quisquam non dicam Catholicorum, sed Hæreticorum, siue Gentilium, nunquam recepit, pium sit, quod locutus es. Sin autem tantum nefas nunquam audiuit Christi Ecclesia; & per tuum primùm os, ipse se montem interpretatus est, qui dixerat: *Ero similis Altissimo*: age penitentiam, & in sacco versate, & cinere; & tantum scelus iugibus absterge lachrymis. Si tandem tibi dimittatur hæc impietas, & iuxta errorem Origenis tunc veniam consequaris, quando consecutus est & Diabolum, qui nunquam plus, quàm per os tuum, & deprehenditur blasphemasse.]

Facessat igitur tam horrenda impietas. Sunt aliz nonnullæ montis illius interpretationes, quæ minus mihi probantur. S. Ambros. serm. 70. in fine, montem hunc cuius meminit Daniel, interpretatus est æternum Patrem. Exponens enim visum B. Eusebio oblatum, quod de monte ad montem volaret; ait, nihil aliud id præsignasse quàm transitum de gratia Saluatoris ad gloriam Patris. Ipsi enim sunt montes, sicut dixit Propheta *Mons de monte, sine manibus concidentium*: hoc est Filius de Patre, absque vilius creationis accessu. Sed est singularis interpretatio, nec cum litera cohærens. Non enim Verbum fuit primò paruum, postea magnum, & implens terram, quod de lapide abscisso affirmat Daniel. At si lapis abscissus non est Verbum; mons vnde absconditur, non erit æternus Pater. Est qui allegat Hyppolitum orat. de Antichristo, quasi dixerit lapidem abscissum de monte sine manibus, esse Christum subito venturum è gloria Patris ad iudicium præter opinionem. Sed apud ipsum Hyppolitum, ea montis & defectus manuum interpretatio, non comparet.

Vera expositio, montem illum esse Deiparam.

405. Communis Patrum ac interpretum sententia, montem de quo lapis præcissus est, intelligi Deiparam. Attingam plerosque paulò post. Videri tamen possit refragatus S. August. serm. 12. ex 40. nouis, & tract. 4. & 9. in Ioan. & tract. 1. in Epist. Ioan. ubi montem è quo lapis abscissus est, interpretatur Synagoga, & lapidem abscissum accipit de Ecclesia Christiana, quæ ex Synagoga prodijt. Reuera tamen D. Augustinus, non refragatur communi expositioni, sed metonymicè quia ea quæ de vno quopiam membro sunt, toti mystico corpori accommodantur, & lapidem abscissum accipit de Christiano populo vnum faciente cum Christo, & montem vnde abscissus est, de Synagoga ad quam B. Maria spectabat, & interpretatur. Cæterum & illis ipsis locis, si attentè legatur, Deiparam montem & Christum lapidem exponit D. Augustinus, & alibi non semel in hisit eidem interpretationi: & nominatim orat. contra Iudæos cap. 12. ubi concidi de monte sine manibus concidentium, exponit Christum nasci de Virgine absque maritali complexu. Eadem interpretatio est, (ut præmissi) Patrum communis. Sic enim montem è quo lapis est abscissus, exposuit S. Irenæus lib. 3. cap. 28. S. Iustinus dialog. cum Trypho, Hieronymus, Theodoretus, ac Rupertus, Danielis 2. Epiphanius & Helychius homiliis panegyricis de Deipara & passim recentiores, præsertim S. Bonaventura t. 3. serm. 2. de nativ. Dom. Quanquam enim alios duos montes profert, ex quibus Christus abscissus sit; Iudaicum videlicet populum, & scripturam, tamen tertius mons è quo abscissum absque maritali opere Christum affirmat, nempe Deipara, is est cui præcipuè insisit.

Et esse sanè Deiparam, montem, pluribus Scripturis insinuat. Andreas Hierosol. orat. de Deip. eam componit cum mente Hermon. D. Adelphonius serm. 6. de Assumpt. cum Libano. S. Bernardus serm. de Annunc. cum monte, in quo beneplacitum est Deo, habitare in eo, Damasc. orat. 1. de nativ. Virginis, cum monte Sion confert Deiparam. Sic exclamans, [Exultate montes, hoc est ratione prædita natura, quæque ad Spiritualis contemplationis fastigium assurgitis. Si quidem charis Dei mons paritur, mons inquam ille, qui collem omnem ac montem, id est Angelorum & hominum sublimitatem exuperat, ex quo citta villam manuum operam corporeo modo excindi voluit lapis angularis Christus, vna persona, distinctas naturas copulans, diuinitatem nimirum & humanitatem, Angelos & homines, Gentiles & carnalem Israël in vnum Spiritualem Israël. Mons Dei, mons pinguis, mons coagulatus, mons pinguis. Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. Currus Dei multiplex, eorum qui diuinæ gratiæ copiis affluunt. Arx Syna sanctior, quam non fumus, non caligo, non procella, non terrorem incuriens ignis contegit; Verum illuminandi vim habens Spiritus sancti splendor. Ille enim Dei Verbum, tanquam Dei Spiritu, legem saxi tabulis inscribebat. Hic autem ex Spiritu sancto ac Virginis sanguine Verbum ipsummet incarnatum est, & quæ naturæ nostræ concessit, Illic manna: hic is qui manna ipsum suauitate donat.]

Euthymius ad illud Cantici Abacuc, & sanctum de monte vmbroso, sanctum interpretatus Christum, subdit de monte. [Mons verò vmbrosus & densus, est beata Virgo; mons quidem, tanquam omni creatura sublimior; vmbrosa etiam quia à diuina virtute, obumbrata est. Virtus enim, inquit, Altissimi obumbrabit tibi. Densus etiam esse dicitur hic Virginalis mons propter impenetrabile virginitatis mysterium.] Nec dissimiliter Athanasius q. 17. ad Antiochum, præfatus id quod Arnobius lib. 1. cum Serapione pag. mlii 336 latè prosequitur,

lapide ad caput posito, vidit apertis coelis scalam à celo in terram & Angelos ascendentes & descendentes. Hoc viso euigilauit, vixit lapidem & discessit. In illo lapide intellexit Christum, idcirco vixit. Videte ex quo prædicatur Christus: Quid sibi vult illa vinctio lapidis, præsertim apud Patriarchas qui vnum Deum colebant? factus est autem in figura, & discessum est. Non enim vixit lapidem, & venit illuc semper adorare, & sacrificia ibi facere. Expressum est mysterium, non inchoatum sacrilegium. Et videte lapidem: *Lapidem, quem reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput arguli.* Et quia caput viri Christus, propterea lapis ad caput. Attendite magnum sacramentum. Lapis Christus, lapidem vnum ait. Petrus ab hominibus reprobatus, à Deo autem electus, & lapis ad caput, quia caput viri Christus; & vinctus lapis quia à chrismate dictus est. Et videtur scala reuelante Christo à terra in cælum, vel à celo in terram, & ascendentes & descendentes Angeli. [Quæ de scala consequenter atrox, fusiora sunt, quam vt hic adhiberentur: sunt tamen in hanc rem apostolicissima, & dignissima lectu. Breuiter sed scite, eundem Christi typum proposuit Propter 1. p. de promissis, cap. 23. nec non Rupertus in cap. 1. Ioan. columnam eum lapidem vocat. Iustinus enim Trypho. N. z. orat. 20. num. 101. vbi insigniter Nicetas, scalam, Deiparam; lapidem, Christum exponens. Quæ de hoc lapide Christi typo habet S. Cyrillus l. 2. pentabiblici cap. 2. recitantur cum de titulo Christi seu Messie. Videtis insuper Chrysostomum conc. 1. de Lazaro, Hieronymum in Plal. 33. & Gregorium Nyssenum de vita Moïse.]

409. Addit S. Cyprianus, typum item Christi fuisse alios lapides, de quibus in variis p. scis historiis. Quod breuiter eos attigerit, iuxta eum audire. [Hic est, (inquit,) lapis in Exodo, super quem sedit Moyses, in cacumine collis, quando Iesus Naue contra Amalech dimicauit, & Sacramento lapidis, & stabilitate sessionis, Amalech superatus est ab Iesu, id est, Diabolus à Christo victus est. Hic est lapis magnus in *Baruch* primo, super quem posita est arca testamenti, quando eam ab Allophilis remissam & redditam, in plaustris boues portauerunt. Item hic est lapis, in *Baruch* 1. Quo David fronte Goliaz percussit & occidit, significans Diabolum & seruos eius inde prosterni, victa scilicet ea capitis parte, quam signatam non habent. Quo signo nos & tui semper sumus, & vinimus. Hic est lapis, quem cum alienigenas Israël vicisset, statuit Samuel, & appellauit nomen eius *Aveniæ*, id est, lapis auxiliator. Egregie de hoc lapide philosophatur S. Gregorius l. 4 in 1. Reg. c. 10. 7. sic scribens. [Tulit Samuel lapidem vnum, & posuit eum inter Masphat & Sen, & vocauit nomen eius *Lapis auditorij*, dixitque: *huc usque auxiliatus est nobis Dominus.* Lapis in sacro eloquio, Dominum & redemptorem nostrum significat. Lapis verò vnus à Samuele tollitur, cum à sanctæ Ecclesiæ prædicatore, redemptoris fortitudo singulariter prædicatur. Qui profecto inter Masphat, & Sen præfigitur, quia in vita exiti electos, protegit, reprobos confringit. *Sen* quippe *excussio* dicitur. Excussi autem sunt reprobi, id est, à fidelium societate separati. Dum ergo usque ad locum subter Beithchar Philistini cæli perhibentur, lapis inter Sen, & Masphat præfixus asseritur; quia dum electi Dei, victoriæ suæ titulum in fine percipiunt, redemptoris iudicio à malorum societate separantur. Et mox, [Samuel autem hunc lapidem in medium ponit: quia nobis Redemptoris nostri bonitatem, sanctæ Ecclesiæ Doctorem ostendit. Et quia omne quod à nobis in omni vita nostra prosperum geritur, diuinæ gratiæ adscribitur; præ ab eo lapis ille, qui in medio silitur, lapis auditorij vocatur. Ipse est namque lapis auditorij, qui si nobis subuenire noluerit, vinci possumus, vincere nequimus. De quo iam id medium posito dicitur: *usque huc auxiliatus est nobis Dominus*: quia eius præsidia, ele-

ctos suos usque ad æternæ retributionis tempora prosequuntur.]

Nominatum quoque lapidem magnum qui Iosue 24. dicitur statutus contra Dominum in testimonium Iudæis, fuisse Christi typum, Iulius Firmicus obseruat l. de error. profan. Relig. c. 21.

410. Religio sit omittere petram illam consequentem, quæ bis percussa, facta est populo in fontes aquarum. Eam enim petram fuisse Christi typum, Apostolus ipse docuit. Binam verò eius percussione, denotasse duo Crucis signa per quæ nobis salus ex hac petra profuxit, accipe ex S. Augustino q. 35. in Numeros. [Quod de petra, aquaeducta est, Apostolus Paulus quid esset exposuit vbi ait, *Et omnes eundem spiritalem potum biberunt. Bibeant autem de spiritali sequenti eis, petra autem erat Christus.* Significata est ergo de Christo profluens gratia spiritalis, qua interior his irrigaretur. Sed quod virga petra percussit, crux Christi figuratur, ligno enim accedente ad petram, gratia manuit; & quod bis percussit, euidentius significat crucem. Duo quippe signa, sunt crux.] Idipsum pulchre ex Seruieriani Gabaltani oratione retulit S. Damasc. referendus agendo de Christo capite.

Sed & petram super quam Gedeon sacrificium posuit, huc refert S. Aug. l. 108. de temp. verbis illis. [Gedeon cum audiret, quod per eum Dominus plebem suam à multitudine hostium liberaret, obtulit in sacrificio hædum caprarum, cuius carnem secundum præcepta Angeli, & azyma, supra petram posuit, & in eam ius effudit. Quæ simul Virgæ cacumine, quam gerebat, Angelus Dei contigit, & de petra ignis erupit, atque ita sacrificium, quod offerebatur, assumptum est. Per quod indicium, declaratum videtur, quod Petra illa typum habuerit corporis Christi: quia scriptum est, *bibeant autem de spiritali consequente eis, petra autem erat Christus.* Quod vitæ non ad diuinitatem eius, sed ad carnem relatum est, quæ sitientium corda populorum perenni riuo sui sanguinis inundauit. Iam tunc igitur in mysterio declaratum est, quia Dominus. Iesus in carne sua totius mundi peccata Crucifixus aboleret, nec solum delicta factorum, sed etiam cupiditates animorum. Caro enim hæc, ad culpam facti referretur, ins ad illecebras cupiditatum, sicut scriptum est: *Quia concupiscit populus cupiditatem pessimam, & dixerunt. Quis nobis dabit carnem?* Quod igitur extenit Angelus virgam, & tetigit petram, de qua exiit ignis, ostendit quod caro Domini repleta Spiritu diuino, peccata omnia humanæ conditionis exureret. Unde & Dominus ait, *Ignem veni mittere in terram.* Adhuc igitur vir doctus & prælagus futurorum superna mysteria, & ideo secundum oracula occidit vitulum à parte suo idolis deputatum, & septennem alium immolauit Deo. Quo facto manifestissime declarauit post aduentum Domini omnia abolenda esse gentilitatis sacrificia, solumque sacrificium Deo Dominicæ passionis pro religione populi deferendum. Etenim vitulus ille erat in typo Christi. Septem autem annorum erat, quia in Christo septem spiritalium plenitudo virtutum, vt Elias dixit, habitabat.] Et inferius. [Petra illa super quam Gedeon obtulit holocaustum, Christus erat; sic enim, ait Apostolus, *Petra autem erat Christus.* Hædus ille qui oblatu est, humanum genus peccatis obnoxium designauit. Quod Angelus Virga sua tetigit petram, & exiit ignis; & consumpsit hædum illum: crux tetigit Christum; & de petra, quæ erat Christus, ignis exiit charitatis, qui humani generis peccata consumpsit. De ipso enim verus Gedeon Christus in Euangelio dixit, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* Taurus verò, quæ occidit, & ipse Dominus figurabat, qui pro Redemptione generis humani oblatu est. Quod autem septem annorum erat, septemplacem gratiæ Spiritus sancti, quæ in Christo venit, significasse videtur.]

Runi

*Ritus sacer Christianus, lapidem Christum
præferens.*

417. Inter sacros ritus Christianos, vnus est, quo
Christi specie lapis proponitur. Exhibeo illum ver-
bi Rupert. l. 7. off. cap. 28. vbi agit de igne qui cer-
tis diebus in Ecclesia excutitur è filice. [Lapis, cum
est ligni ignem sic excipimus, Christum significat, quem
lapis reprobat et adificantes, qui factus est in
lapidei reprobantur et adificantes, qui factus est in
igne, quod angeli. Vnde & in benedictione eiusdem ignis,
notatio talis est: Deus qui per filium tuum, angelarum, scilicet
lapis, charitatis igne, eius fide liberos conuulsi: produ-
centis è filice, nostris profuerunt vsus nobis hunc ignem
sacratiss. etc. Prudentius quoque in hymno suo, qui
cantatur in sabatho Sancto, cū dixisset, homines nos tamen
magis, / Exigim. gemine quo: erre: vnde ostenderet fieri hoc,
ad commemorandum illud, quod de lapide Christo
procedit nobis ignis Sancti Spiritus, protinus adianxit;

De ne jaceret homo, spem sibi luminis
In Christi solido corpore conditam,
Qui dici stabilem se voluit petram,
Nostris igniculis unde genus venit.

Lapis ergo quem percutientes, ignem elicimus, Christum significat, qui percussus verberare Crucis, Spiritum sanctum nobis effudit.]

*Abscisso lapidis sine manibus, Christi ex
Virgine ortus.*

111. Sequitur lapidis abscissio de monte sine mani-
bus, quæ postpositi meo explicat Christi ex tracta Vir-
ginis procreationem. Sanè *ex cendi de monte, seu de petra,*
iuxta Hebræam phasim idem est quod *gigni*: iuxta
Arabice *hazir*. *Attende ad petram unde excisi es* &
Attende manum lacu de præci es. *Attende ad Abrah-*
am patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos. Ben-
edi *secu lapid*, apud Hebræos dicitur *firmus*. Sed cum
lapid & latumini excindi soleat multo ferriamentorum &
manuum consilio, iute Daniel tanquam rem plenam
metallorum; idem, quod lapis abscissus fit de monte sine
manibus; ponit ex Christum & Deipara abque viri opera
factum: quod egregè illustrat appendicula cum qua
Antistitibus, & S. Anbrofius, ac Augustinus, & Pro-
perus de promiss. p. 2. cap. 3. legunt verba Danielis; nem-
pe *signa manus concidentium*: quæ verba, ijdem Patres
interpretantur de exclusione operis nupialis. Quan-
quam & abque eo additamento, idem est sensus, vt D.
Augustinus pulchrè tradit serm. 12. ex 40. nouis, &
tract. 4. in loan. rursum tract. 9. Docentque illa S.
Hieronymi epist. 22. [Lapis Prædicator abscissus de
monte sine manibus, significante Prophetæ, Virginem
nataurum esse de Virgine. Manus quippe accipiuntur
pro opere nupialium, vt ibi, *sinistra eius sub capite meo,*
& *dextera illius amplexabitur me.*] Opine idem tracta
Isidorus agens cum Thyreona, & S. Irenæus lib. 3.
c. 8. vbi alius signat Feua ardentius.

Apud eundem Iulianum ibidem, non multis ante locum allegatum pagellis, & loco hoc Danielis con-
fessus ad adulteratoribus scripturarum narratio pro-
feratur de Malita, quem saxo progenitum fingeant
adulteris, & quidem in pelunca. Nam [peluncam
idcirco vocabant locum in quo discipulos initiabant;
non esse in hoc incredibilia agnoscit, quoniam alias be-
ne multis mimicas rerum Christianarum expressiones
per Myrthen mysteria apud Tertullianam legimus c. 4. o
videm de praecipue. & ad calcem libri de coro. milit. Ex
eodem item Danielis loco deproptum fuisse aliud
Ethnicum figmentum Dei ex petra nati, scribit Iulius
Sperandus. Idcirco errore profan. Relig. cap. 1. illud refe-
rent apud Ethnicos mystici symbolum *basis ex mitteris*.
Sed quid si non loco Danielis adulterato depro-
ptum sit hoc figmentum, sed ex illo Isaia 16. *Emite*

agnum Domine dominatorem terra, de petra deserti ad montem filia Sion. Mirabilis planè scetura. Nam lapides quidem gigni ex lapidibus, (vt memorant lapidum quibus est perfecta facultas, apud Naz. carm. de laude Virgin. n. 8.) auditum plerumque est quae iactantur. Animalia tamen, & quidem perfecta, similiter editi, insolentius est. Quamquam angues è saxis enatos, Lex Albertus confirmat exemplo l. 2. de Archit. cap. 1. 1. De canibus & buffonibus similiter è petra editis, exempla habet Neubrig. l. 1. hist. Angl. cap. 1. 8. Sed catenu- la aurea circa collum buffoni sic edito circumdata, fan- taticum artificium in ea buffonis è petra procreantem vel educatione detegit, vt benè censuit Delio 2. Mag. q. 1. 4. *sub initium.* Agnum ergo cum legisset Myrtha- gilla edendum è petra, qui tertè dominator & Deus foret Sioni promissus, instigante Satana ad obcuratio- nem Euangelicæ veritatis, vt ei non plus fidei haberetur quam hgmento nulla ratione subnixo, confinxerunt Michram saxo progenitum. An etiam alluferunt ad arietis pro Isacco immolati profuturum, imo vt non- nulli sunt arbitrati, procreantem è saxo, quam æqui- uisile ori è Virgine Christi imaginè, tradit S. Ephrem, orat. de Abraham & Isaac *in fine.* Cum facti essent, (inquit,) homines increduli, qui fidem non præberent patri sanctissimæ Virginis, qua ratione poterit sine virili contactu concipere; quasi fieri non posset: idcirco ex rupe arietem produxit, vt quod admirabile erat, ex hoc fidem acciperet; & quod quidquid voluntas ipsius diuinitatis imperatur, subhsitit protinus. Sicut et- go bibulo verbo diuinæ voluntatis, ovis in rerum natu- ram prodijt: ita & in Virgine, Verbum caro factum est. Et quemadmodum ovis, in planta seu virgulto Sa- bec ligata hærebat: sic etiam vnigenitus filius, in cruce claus confusus pendebat. Propterea clamat Elais, dicens: *Sicut ovis ad occisionem ductus est sine voce.* Non præsto quod vir sanctus ait, arietem hunc è rupe esse productum. Nihil enim est necesse tantum miracu- lum comminisci, cum facile Angelica opera aliunde aduehi poterit aries. Tantum iraque refero quod fan- cto Ephremo visum, idemque in mentem venire po- tuit Ethnicis illis de quibus agimus, cum in hanc de arietis narrationem, legendo incidissent.

*Obirritio statuae per lapidem euerfio Idololatria &
totius malitia per Chriftum.*

415. Vt tamen affirmatam, Iulius Firmicus occasio-
ne loci Daniels in quo veramur, concinnatam hanc
Erlmicam fabellam existimat. Eodémque insigniter ac
concommodat effectum lapidis in montem magnum cres-
centis, móxque cadentis & comminuentis statum
implentisque terram vniuersam. Sciatum namque Ido-
latriam exponit, lapidem autem Christum. Hic lapis
in montem crescit, imo in montem maximum, quia
vt Orig. hom. 3. in Cant. latè prosequitur vt Sancti &
colles vel montes pro quantitate virtutis dici possunt,
ita Christus *mons montium* potest appellari, æque ac Rex
Regum & Dominus dominantium. Concinnè S. Hi-
larius in Plal. 14. [Vt editissima humi partes monte
nuncupantur, ita necesse est in his quæ celestia sunt,
maxima atque sublimia sub montis nomine opinari.
Et quid sublimius Christo? Mons autem eius est illud
quod ex homine corpus assumpsit, in quo nunc habi-
tat, & sublimis & excelsus super omnem principatum &
potestatem & omne nomen. Super hunc montem ædi-
ficata est ciuitas quæ non possit abscondi, quia sicut ait
Apostolus: Non est aliud fundamentum nisi Christus.
Ergo quis qui Christi sunt, in Christi corpore ante con-
stitutionem mundi electi sunt, & Ecclesiæ corpus est
Christus & fundamentum adificationis nostræ. Chris-
tus est, & ciuitas super montē ædificata. Hic ille mons
est, in quo queritur quis possit esse requiescens.]

Crenit igitur lapis abscissus, in montem maximum, non

non mole corporis sed virtutis quæ maximè se prodidit in contritione tot errorum, facta per Christi aduentum. Quare Firmicus cladem idololatriæ à Daniele sub eo symbolo lapidis statuum comminuentis prænuuntiam arbitratur. Quamuis enim cum ea scriberet, Constantio & Constante Constantini Magni filiis imperantibus, palpasse adhuc alicubi morientia idololatriæ membra testetur; addit tamen, quod noseffectu impletum videmus quoad terrarum spatia quæ ille nouerat, excidendam breui funditus esse idololatriæ molem vniuersam, & Christum orbe toto imperaturum. Hæc Firmicus fusè ac sapienter. Estque quod gratulemur seculis Christianis tantum eis beneficium obtulisse per Christum. Quid enim scèdus irrationalibus, indignius, quàm hominem lapidi & ligno accidere?

413. Alia præterea est interpretatio statuæ illius lapidis obtrita & comminuta quæ traditur ab Autore sermonis in illud, *Sapientia vincit malitiam* habetur sub fin. operum S. Bernardi: Nam tractans illud Apostoli, *Crucifixus est homo noster, ut destrueretur corpus peccati*, censet statuam à Nabuchodonosore erectam, & à panno comminutam esse corpus peccati. Hoc quid sit, & quomodo per Christum sit prostratum, sic docet. [Quid ergo dixerim corpus peccati? hoc meritò dixerim, imaginem quam impexit & confregit lapis excisus de monte sine manibus: cuius caput aureum; & cæterorum membrorum, fuisse describuntur quædam ex argento, quædam ex ære, quædam ex ferro, quædam ex luto & ferro. Caput est, malitia, quam superius saporem diximus mali. Vnde & per aurum exprimitur, quo nimirum Sapientia in scripturis designatur. Medium verò corporis, id est, pectus & brachia, ex argento fuisse memorantur. Argentum est lucidum & sonorum, cuius sonorus demulcet auditum, & claritas visum oblectat. Vnde per visum curiositas designatur, quæ in his duobus sensibus, visu videlicet & auditu, maximè viget, quia per ipsos, vtpotè principales corporis fenestras, mors crebrius & leuius intrare consuevit ad animas nostras. Per ventrem autem & femora (vbi libido dominatur,) designatur voluptas: quæ ex ære fuisse describuntur, quod similiter lucidum est & sonorum: quoniam eò vique malitiæ rabies incanduit, ut flagitiosi & coinquinati homines, non solum in spurcicia delictari, sed etiam in infamia consueverint gloriari: vtpotè qui laniantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Vnde prano suo exemplo, corrumpunt & eos qui longè, & eos qui propè sunt: proximos videlicet mala conuersatione, remotos autem mala conuersationis opinione. Illorum oculis lucentes, istorum auribus insonantes. Tibiæ quæ molem sustinent corporis, ferreæ dicuntur. Squama squamæ coniungitur, & totam sustinet machinam peccati praua & more ferri indurata voluntas. Quare enim peccas? Quia nescis, quid facias? Absit. Quia cogitis ut facias? Absit. Sed quia placet ut sic facias. Imbatum ergo & suffocatum veneno diaboli voluntatis desiderium, fomes sceleris, & virus flagitij solum est, quod obturat aures, ut non audiant vocem incantantium & veneficij incantantis sapienter. Per pedes, quorum pars quædam erat ferrea, quædam fictilis, opera signantur tenebrarum, quibus ad notitiam peruenit hominum. Lutum & ferrum bene sibi nimirum non coherant. Per lutum, opus immunditia; per ferrum mentis pertinacia designatur. Quæ licet ad horam coniungantur, diu tamen coherere non possunt. Ducis siquidem in bonis dies tuos, sed in puncto descendens ad inferos. Lapis ergo prius pedes comminuit, quia fortitudo & firmamentum nostrum Iesus Christus, dat denique voci suæ vocem virtutis. Vnde tonitruum vocis eius factum in virtute, interiora concauit, & per timorem, mentis perniciem frangit.

Deinde à vanitate sæculi peccatore auulso, opera destruit per confessionem. Bona consequenter desideria immittendo & ea in bonis adimplendo, sanar voluntatem. Atque sub iugo disciplinæ obrutando aures ne audiant sanguinem, claudendo oculos ne videant malum, expellit curiositatem. Et sic ad vltimum sapiens & placens homo Deo, caput aureum statuæ confringit, dum saporem mali (quem malitiam diximus) à præcordiis animæ, penitus auellit. Hæc interpretatio eo magis placet, quo congruentior est illi Danielis de Christo sententiæ, venturum Christum ut destruat & finem accipiat peccatum.

Statuæ obtrita de orbe interpretatio, eodem renouitur.

414. Non repudio tamen illam plurimorum interpretationem literæ satis coherentem, quæ fert, Christum omnia regna comminutum & sibi subiecturum. Prosper scitè eam tradit p. 2. de promiss. cap. 3. [Quatuor regna in quatuor metallis è quibus statuæ formata ante faciem eius aderat. Mundo exurgere caput aureum, ipsum esse babylonicum Orientis: Pectus & brachia eius argentea, Macedonum Septentrionis: Venter & femora ærea, Punicum Meridiani: Cuius ferrea & digiti pedum partim ferrei, partim fictiles, vltimum Romanum, videlicet Occidentis: sicut & vir eruditissimus Orosius Historiographus posuit. Quod regnum tanquam ferrum comminuit omnia, & domuit. Christi quoque regnum subiungit Daniel, in lapide abscisso de monte sine manibus coincidentius, tanquam, *sine manibus completentium*. Deum hominem ex Virgine natum. Qui cum illam statuam percussisset, omnes eius partes redegit in puluerem; eoque auferens spiritus ventri, locus eius inuentus non est: ipsum autem lapidem, qui percussit statuam, factum esse montem magnum & implese omnem faciem terræ. Vacuatis enim omnibus regnis, regnum Christi Domini exurget, quod nulli alteri populo relinquetur, quoniam permanebit in æternum. Hoc nunc orando, omnis eius petit Ecclesia, cum dicit; *Adueniat regnum tuum.*] Præiunxit S. Augustinus. Item 12. ex 40. nouis, his præter cætera. [Vidi, dixit Daniel.] & ecce lapis abscissus de monte sine manibus. Non hoc dicit, *sine manibus erat lapis ille*; sed sine opere humano præcisus lapis de monte. Non humanæ manus accesserunt, ut lapis de monte præcideretur. Nouit charitas vestra, quia non præcedunt lapides de monte nisi accedentibus manibus humanis. Ille autem præcisus est de monte sine manibus: & venit, & confregit omnia regna terrarum. Nescio si versatur ante oculos vestros nisi Christus, de quo dictum est, *Adorabunt cum omni Reges terræ*. Ipse confregit omnia regna terrarum. Superbus Rex ante se nullum regem vult habere. Modò omnes reges Christum habent regem. Et quiddidit iste. *Creuit lapis ille, & factus est mons grandis, ita ut impleat vniuersam faciem terræ*. Iam puto, quia agnoscitis Christum. Præclarè omnino hanc statuæ per lapidem Christum contritionem, prosequitur Philippus Abbas in calce commentariorum in Cantica; sed quod fusa admodum sit eius oratio, tempero eius excriptione.

Hanc interpretationem probè coherere cum ea quæ præmissa est, & statuæ comminutionem, refert ad corporis peccati, nominationemque Idololatriæ euerisionem, liquet ex iis quæ inferius subiicit S. Augustinus: nimirum lapidem hunc regna omnia comminuisse, idem esse quod lapidem angularem subegisse regna Daemonum, & omnes Reges quatenus latane mancipatos humiliaisse, ac in sua iura transcripisse. Quid quod omnia temporaria regna, omnesque principatus eò tendunt ex sua institutione, ut animarum æternæ salutis prospiciatur: quod peccatorum, eliminatio-

victoriamque exercitatione præterit. Quare Christum
domuisse omnia regna, sibi que ac legibus suis subie-
cisse idem planè est quod vbi que secuisse virtutes,
eiusse peccata; quæ est merces illa magna adventui
Christi & laboribus constituta, cum dicitur hic fore
Christi venturi fructus, ut destruat peccatum, & indu-
catur iustitia sempiterna.

Usus doctrinae.

415. *Vitus doctrine esse debet, vt euerſum a Chriſto regnum peccati, nominatimque Idololatriam, inſtitutaſque caecitates: quod facient quotquot Chriſtianitas, labores Chriſti reddunt callos, & peccato rursus Idololatriæ dant operam. Diuine id proſequitur Orig. hom. 2. in Indice ex Apoſtolo Rom. 11. quem nominat Baalis cultores ſive idololatrias pronunciaſſe ſui temporis Iudæos, qui ex fide ſua non viebant. Tu adde. [Vnde conſtat quia & ſuos quoqueſcumque peccatoſos, quod capui ducebimur in lege peccati, genua ſua coramum Baalim? Sed non in hoc vocati lumen, ſed iterum genua ſelectam Diabolo; ſed vt ſelectam ſumus in nomine Domini Ieſu, quia in nomine Ieſu, omne genu ſeſcitur, cœleſtium, & terreſtrium, & inferorum: & vt ſelectam genua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in celo & in terra nominatur. Sed qui mihi prodeſt ſi genio corporis mei ad orationem veniens ſelectam Deo, & genua cordis mei ſelectam Diabolo? Si enim nunc ſelectam ſumus aduerſum aſtutias Diaboli, ſelecti genua mea Diabolo. Et ſi non conſtanter ſelecto aduerſum ſum, ſelecti genua mea iræ. Similiter & ſi non conſtanter reſiſtero libidini, ſelecti libidini genua cordis mei: & in ſingulis quippe quæ contraria ſunt Deo, hoc facere videbor, niſi conſtanter & fortiter ſelecto, hunc & illi reſciter, quia coherunt Baalim, & dereliquimur Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos de terra Aegypti. Non igitur potuiſſis, qui videmur ſimulachra non colere, propterea hæc non & ad noſtrum aliquos pertinere. Vnuiſque quod præ cæteris colit, quod ſuper omnia micatur & diligit, hoc ei Deus eſt. Denique hoc eſt quod ante omnia, & ſuper omnia præ mandatum ſuum Deus depoſuit ab homine, *Dilectioque, Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis*: præ occupate quodum modo ego ſe capiens hoc humane mentis affectibus, & ſcens quia quod ex toto corde dilexerit quis, & ex tota anima, atque viribus totis, hoc ei Deus eſt. Diſcitur hunc vniuiſque ſemetipſum, & tacitus ex corde recenſat, quæ in eo poſſiſſimum & ſuper cætera omnia, flamma amoris exaltetur; quibz ſibi attentione cœteri fuerunt affectus. Vno ipſi de his habetore iudicium, & in ſatera hæc veſtri examinis appendere, & ſi quid eſt quod in dilectionis lanis præponderat, hoc tibi Deus eſt.] Idololatriam igitur a Chriſto proſtritam atque contritam, inſtaurat, quiſque peccatis & affectibus ſuis ſernit: coque ipſo labores Chriſti irriti ſunt reddit, quæ eſt iniquitas maxima, omni ſtudio ſuerſanda.*

CAPVT XII.

*Vitis Aaronica frondes, flores, fructus; produ-
ctus Christi, & nostra per eum salutis,
symbola.*

416. **G**randibus omnino mysterijs feceram esse
virgam Atonicam de qua Numer. 17. ex
toto multiplicabam de ea interpretationibus SS. Patrum,
patere perspicue potest, & ex longissima Maximiliani
Sanderi disputacione l. 6. Theol. Symb. commentatio-
ne 3. exerc. 5. Nos ijs dumtaxat quæ in ea ad Christi
Theoph. Rayn. Christm.

productionem propter nostram salutem spectant, insistentius; & ipsam virgam considerantes, & tria in ea secernentes; videlicet frondes, flores, fructus eam nunc. Hoc enim ordine, huius virge miracula recensuit Scriptura. Quod namque observavit S. Angustinus lerm.^{99.} de temp. consuetudinis suæ rem faciens Deus, cum dumtaxat in signum electi in Sacerdotem, promissit fructum germinaturam virgam eius, ibi non fletit; sed ultra germinum addidit frondes: nec hoc tantum, sed & flores, insuperque etiam nunc. Expendamus singula.

Aaronis virga, typus Christi, iuxta Augustinum.

Virgam Aaronicam S. Auguft. ferm. illo 29. interpretatur, & Chrifti fummi Pontificis verique Aaronis crucem. [Scitum enim virga Aaron germinauit in populo Iudzorum, ita crux Chrifti floruit in populo gentium. Verum quoniam vt fape offendimus, verus Pontifex Chriftus eft, ipfe folus eft cuius virga crucis, non folam germinauit, fed & floruit, & omnes credentium populorum fructus exhibuit. Quis autem ille eft fructus, quem attulit? *Amygdalus*, inquit; *Amygdalus*, (fratres.) nuces funt. Qui fructus primo indumento amarus eft, fequenti munitur ac regitur, tertio fumentum pafcit ac nutrit. Talis ergo eft in Ecclefia Chrifti, doctina legis ac Prophetarum.] Tres illas partes accurate fecerunt in doctina facra, concluditque idcirco dictum, [fapientiam effe in corde defcendendam tripliciter. Imò eandem ob caulam inferius expreffum ad virgam Aaronica Chriftum ipfum fignificat; & idcirco ad Chriftum refert vifum Ieremie de virga, & hortum nucum à fponfa defcriptum [Quia (inquit,) Sacramentum facerdotale eft virga nucis idcirco arbitror etiam Hieremiam qui erat vnus ex Sacerdotibus ex Anathot, vidiffie virgam nucem, & prophetaffe de ea, illa que fcripta funt, vel de virga nucis, vel de lebe re fue olla fuccenta, quafi offenderit per hæc, in virga nucis effe vitam, & in lebe re fuccenta effe mortem. Vita enim & mors, ponitur ante faciem noftram; Et vita quidem Chriftus in Sacramento nucis, mors autem Diabolus in figura lebe reis fuccenti. Si ergo peccaueris, portionem tuam pones cum olla fuccenta. Si autem iultè egeris, efficietur portio tua in virgam nucem, cum magno Pontifice. Sed & in canticis canticorum, fponfa dicitur defcendiffe in hortum nucum. Vbi etiam pariter cum nucibus, facerdotalium quodammodo pomorum copiam, perfcribitur inueniffe.] Sub alijs quoque typis exhibitum Chriftum, vt virgam, mox dicam ex Bernardo, & inferius ex Origene.

Vel potius Deipara,

417. Hæc vt probabiliter & aptè dici non eam inficias, commodius tamen huic loco est, quod idem S. Augustinus affirmat ferm. 4. de temp. agnoscens virgam Aaron germinantem, fuisse typum Deiparæ. Impugnat eo loco S. Augustinus, ludæum aduersantem Virginitati S. Mariæ, illo nixum blasphemio effari, *contra naturam parere Virgo non potuit*. Prokata igitur virga Aaronica fice castigat Iudæi perniciam. [Virga ecce protulit quod ante non habuit; non radicata plantatione, non defossa furculo, non animata succo, nec fecundata seminario; & tamen cum illic deessent vniuersa iura naturæ; protulit virga quod nec semine suggeri potuit, nec radice. Virga ergo potuit contra naturam nuces educere; virgo non potuit contra naturæ iura Deo filium generare. Dicat igitur mihi Iudæus incredulus, quemadmodum arida virga floruit, & fronduit, & nuces protulit: & ego dicam illi quemadmodum virgo conceperit & peperit. Sed profecto Iudæus, nec conceptum poterit virgæ explicare, nec virginis partum: veniat ad Ecclesiam, exponatur illi, vt agnoscat verum ordinem officij naturalis